

De Europese Unie heeft een Europees referentielaboratorium opgericht voor de bijengezondheid

Marie-Pierre CHAUZAT en Magali RIBIERE - CHABERT

Anses, Eenheid voor de pathologie van de honingbij, Sophia-Antipolis, Frankrijk.

eurl.bee@anses.fr

Artikel verschenen in Bee World.

De Europese populatie van de honingbij (*Apis mellifera*) speelt een belangrijke rol in zowel de bestuiving als de productie van honing en andere bijenteeltproducten. Samen met diverse andere insecten, vogels en zelfs vleermuizen behoren honingbijen tot de groep van de bestuivers. Bij bestuiving worden genen van verschillende herkomsten gemengd. Het is dan ook van cruciaal belang om een duurzame biodiversiteit in ongecultiveerde ecosystemen of percelen landbouwgewassen te behouden (Pham-Delègue *et al.*, 1987). Diverse studies hebben een schatting gemaakt van de economische waarde van bestuiving en de specifieke rol van de gedomesticeerde bijen. De productie van 80% van de 264 in Europa gecultiveerde gewassoorten hangt rechtstreeks af van bestuivingsinsecten. De wereldwijde jaarlijkse monetaire waarde van bestuiving werd geschat op € 153 miljard (Gallai *et al.*, 2008). De kosten van bestuiving in ongecultiveerde ecosystemen zijn nog moeilijker te schatten.

Referentielaboratoria van de Europese Unie (EURL) zijn essentiële onderdelen van het risicobeheer inzake diergezondheid. Hun rol werd erkend door relevante EU-wetgeving bij officiële controles en door verticale Richtlijnen betreffende de controle van bepaalde dierziekten. Wetenschappelijk correcte en eenvormige analysemethoden zijn een essentieel element voor betrouwbare ziektediagnose en voor de toepassing van de noodzakelijke controle en uitroeiingsmaatregelen. Analyses vormen ook een belangrijk onderdeel van de preventieve acties in het kader van de diergezondheid. EURL spelen een belangrijke rol in de ondersteuning van de activiteiten van de Commissie en de lidstaten met betrekking tot de bewaking, de controle en uitroeiing van dierziekten. De Europese Commissie heeft het EURL voor de bijengezondheid aangesteld in Verordening (EU) nr. 87/2011 (Uitvoeringsbesluit van de Commissie, 2011). Dit besluit werd genomen na de publicatie van het rapport over "Bijensterfte en bijenbewaking in Europa" ("Bee Mortality and Bee Surveillance in Europe", Hendriks *et al.*, 2010).

Volgens deze Verordening staat het Europese referentielaboratorium, in overleg met de Commissie, in voor de coördinatie van de methoden die in de lidstaten worden gebruikt voor de diagnose van de relevante bijenziekten, met name door:

- stammen van de ziekteverwerkers te typeren, opslaan en, waar nodig, te leveren om de diagnose in de Unie te vergemakkelijken;
- standaardmateriaal te leveren aan de nationale referentielaboratoria om de in de lidstaten gebruikte testen te standaardiseren;
- regelmatig met de nationale referentielaboratoria vergelijkende tests van diagnoseprocedures te organiseren op EU-niveau;
- de kennis over de *Tropilaelaps*mijt en de kleine bijenkastkever (*Aethina tumida*) op peil te houden;
- gestandaardiseerde tests en testprocedures of referentiereagentia voor te stellen voor interne kwaliteitscontrole;
- de Commissie te adviseren over de wetenschappelijke aspecten met betrekking tot de bijengezondheid.

In de voorbije jaren werd in diverse landen binnen en buiten de EU een stijgende bijensterfte vastgesteld. Daarom bestond de eerste taak van het Europese referentielaboratorium voor de bijengezondheid erin technische ondersteuning te geven aan een bewakingsprogramma voor de bijensterfte. In 2011 begon de Europese Commissie met de oprichting en co-financiering van een gestandaardiseerd bewakingsprogramma voor heel Europa om betrouwbare en nauwkeurige informatie over de verliezen van bijenkolonies en de bijengezondheid te verkrijgen. Dit programma was gebaseerd op het technische document ‘Basis for a pilot surveillance project on honey bee colony losses’ (*Basis voor een pilootbewakingsproject voor de verliezen van bijenkolonies*) van het EURL voor de bijengezondheid. De startvergadering vond plaats in Brussel in juni 2012. De bewakingsprocedure voorziet in een studie in elk land van een representatief deel van de totale populatie van bijenkolonies, met willekeurig geselecteerde bijenstanden om het verlies van de bijenkolonies te meten en om de verspreiding van de belangrijkste ziekten te onderzoeken. In elk van de 17 geselecteerde lidstaten worden epidemiologische protocollen systematisch toegepast om vergelijkbare gegevens te bekomen (Uitvoeringsbesluit van de Commissie, 2012). Na de opleiding van de inspecteurs voor dit project in mei 2012, begon het veldwerk in de zomer van 2012. In september 2012 werd begonnen met het bezoeken van de bijenstanden en het nemen van stalen.

Naast de actieve bewaking van de verliezen van bijenkolonies (winter- en seizoenssterfte) moeten tijdens deze studie de belangrijkste bijenziekten worden onderzocht. De prevalentie van varroase, Amerikaans vuilbroed (AVB), Europees vuilbroed (EVB) en noseose moet worden geëvalueerd. De verspreiding van het chronisch bijenverlamningsvirus (CBPV) zal waarschijnlijk worden gebaseerd op basis van het aantal gevallen met klinische symptomen (typische symptomen van trillende bijen). De mate van besmetting met *Varroa destructor* moet vóór de winter worden bepaald. Voor ABPV en DWV (virussen die gelinkt zijn met *V. destructor*), kunnen lidstaten kiezen uit twee protocollen: beoordeling van de mate van infectie of een geval-controle onderzoek om na te gaan of deze virussen risicofactoren kunnen zijn voor wintersterfte of winterstoornissen. Ten slotte moet dit project zorgen voor een snelle detectie van twee exotische geleedpotigen: *Aethina tumida*- en de *Tropilaelaps* ssp.-mijt. In november 2012 organiseerde het EURL voor de bijengezondheid een workshop in Maisons-Alfort nabij Parijs (Frankrijk) om een webgebaseerde databank voor te stellen aan de lidstaten die bij het bewakingsprogramma zijn betrokken. Alle gegevens van de deelnemende lidstaten kunnen in deze databank worden verzameld en opgeslagen. De verzamelde gegevens worden opgeslagen in de databank voor gebruik door het EURL. De lidstaten behouden echter steeds toegang tot hun eigen gegevens.

Besluit

De EU dient geharmoniseerde regels op te stellen om de bijengezondheid te beschermen en te behouden, terwijl lidstaten andere aspecten van de bijenteelt en verwante activiteiten kunnen regelen. Imkers en hun verenigingen zijn zelf actief in andere, niet-gereguleerde domeinen zoals het invoeren van goede praktijken en andere richtlijnen voor de bijenteelt.

Het laboratorium van Anses zal samen met het Europese referentielaboratorium de nationale en Europese partners wetenschappelijke hulp bieden bij vragen aangaande de bijengezondheid. Daarom wordt het Europese referentielaboratorium betrokken bij de ontwikkeling van technieken voor de detectie en de kwantificering van bijenziekten (ziekteverwerkkers en pesticiden).

Naslagwerken

Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2011/881/EU van 21 december 2011, OJ L 343, 23.12.2011: 119–120.

Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2012/362/EU van 4 juli 2012, OJ L 176, 6.7.2011: 65-69.

GALLAI, N; SALLES, J. M; SETTELE, J;VAISSIÈRE, B (2008) Economic valuation of the vulnerability of word agriculture confronted with pollinator decline. *Ecological Economics* 68(3): 810-821.

HENDRIKX, P; DEBIN, M; CHAUZAT, M P (2010). Bee mortality and bee surveillance in Europe. EFSA-rapport, 1-278.

PHAM-DELÈGUE, M ; H., ETIEVANT, P X ; MASSON, C (1987). Molecular parameters involved in bee-plant relationships: a biological and chemical approach. *Biochimie* 69: 661-670.